

Όψεις της μετάβασης στην ενηλικίωση στις συνθήκες της οικονομικής κρίσης

Ευαγγελία Γαλανάκη, Κώστας Μυλωνάς,
Σοφία Παπάζογλου
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Προσκεκλημένο Συμπόσιο:
«Μετάβαση στην ενηλικίωση στην Ελλάδα»
Οργανώτρια-Πρόεδρος: Ε. Γαλανάκη
Συζητητής: Η. Μπεζεβέγκης

Ελληνική
Ψυχολογική Εταιρεία
Κλάδος Αναπτυξιακής Ψυχολογίας

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Τμήμα Εκπαιδευτικής
& Κοινωνικής Πολιτικής

6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο
Αναπτυξιακής Ψυχολογίας
με Διεθνή Συμμετοχή

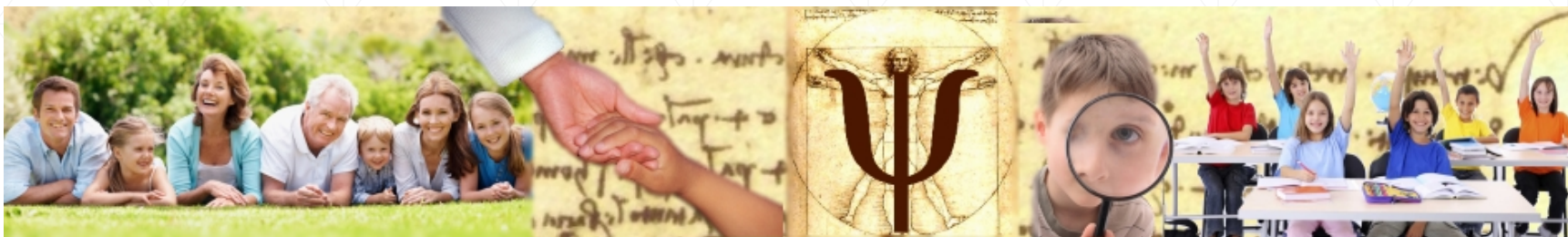
Άνθρωπος μικρός, μέγας, μέγας!

10-13 Μαΐου 2018
Κέντρο Διάδοσης
Ερευνητικών Αποτελεσμάτων ΑΠΘ
Θεσσαλονίκη

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σχολή Επιστημών της Αγωγής
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
Εργαστήριο Ψυχολογίας

**Ερευνητικό πρόγραμμα για τη μετάβαση στην ενηλικίωση
και την αναδυόμενη ενηλικίωση στην Ελλάδα**

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Μετάβαση στην ενηλικίωση

- Στις μεταβιομηχανικές κοινωνίες
 - μακρύς και ετερογενής ο δρόμος προς την ενηλικίωση
 - προσδιορίζεται από οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές συνθήκες
- Στις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου
 - οικονομική κρίση
 - ανεργία, υποαπασχόληση, δυσμενείς συνθήκες εργασίας των νέων
 - ελλειμματική κοινωνική πρόνοια
 - ισχυροί οικογενειακοί δεσμοί, συμβίωση με γονείς
 - αναβολή γάμου, τεκνοποιίας

(Billari, 2004· Ferrera, 1996· Iacovou, 2002· Iannelli & Smyth, 2008· Scabini, 2000· Žukauskienė, 2015)

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά αναδυόμενης ενηλικίωσης

18-25 ή 18-29 ετών

(Arnett, 2004, 2006)

- Διερεύνηση ταυτότητας
- Πειραματισμός/Δυνατότητες
- Αστάθεια
- Εστίαση στον εαυτό
- Αίσθημα του ενδιάμεσου

Επιβεβαιώθηκαν στην Ελλάδα.

(Galanaki & Leontopoulou, 2017; Galanaki & Sideridis, in press; Leontopoulou, Mavridis, & Giotsa, 2016)

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Υποκειμενική εμπειρία ενηλικίωσης

Ενήλικος – Αίσθημα ενδιάμεσου – Όχι-ενήλικος

«Κάπου ανάμεσα» στην εφηβεία και στην ενήλικη ζωή = αναδυόμενος ενήλικος

Κρίση ταυτότητας χωρίς τραύμα – θεσμοποιημένο, παρατεταμένο μορατόριουμ (Erikson, 1950, 1968, 1980)

Αποτέλεσμα επιλογής ή περιβαλλοντικών περιορισμών; (Côté, 2014· Schoon & Schulenberg, 2013)

Στην Ελλάδα, περίπου 2/3 των νέων «κάπου ανάμεσα»

(Galanaki & Leontopoulou, 2017· Galanaki & Sideridis, in press· Petrogiannis, 2011)

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Υποκειμενική εμπειρία συν-ενηλικίωσης

Ενήλικος – Αίσθημα ενδιάμεσου – Όχι-ενήλικος
μαζί με σημαντικούς Άλλους

Πατέρας, Μητέρα, Αδέλφια, Φίλοι,
Ερωτικός σύντροφος, Καθηγητές, Συνάδελφοι

Πιο ενήλικοι με συναδέλφους, ερωτικό σύντροφο,
φίλους (Arnett & Padilla-Walker, 2015· Zhong & Arnett, 2014)

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Αντιληπτά κριτήρια ενηλικίωσης

- Ανεξαρτησία (π.χ. ευθύνη για συνέπειες πράξεων)
- Αλληλεξάρτηση (π.χ. μακροπρόθεσμη σχέση)
- Μεταβάσεις Ρόλων (π.χ. τέλος σπουδών)
- Συμμόρφωση με Κανόνες (π.χ. ασφαλές σεξ)
- Βιολογικές Μεταβάσεις (π.χ. πλήρης ανάπτυξη)
- Νομικές/Χρονολογικές Μεταβάσεις (π.χ. 18 ετών)
- Δυνατότητες για Οικογένεια (π.χ. φροντίδα παιδιών)

Επιβεβαιώθηκαν στην Ελλάδα, με παραλλαγές.

(Galanaki & Leontopoulou, 2017· Galanaki & Sideridis, in press)

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ηθικές αξίες κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση

Κύριος αναπτυξιακός στόχος στην αναδυόμενη ενηλικίωση:
η διαμόρφωση των ηθικών αξιών και της ιδεολογίας.

(Erikson, 1968)

Ηθική συλλογιστική: τρία είδη ηθικών αξιών

- **Αυτονομία:** προσωπικές ανάγκες, επιθυμίες, προτιμήσεις
- **Συλλογικότητα:** καθήκοντα σε σχέση με κοινωνικούς ρόλους και κοινωνικές ομάδες
- **Θρησκευτικό αίσθημα:** πνευματικές ανάγκες, επιθυμίες

(Shweder, 1990· Shweder, Much, Mahapatra, & Park, 1997)

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ηθικές αξίες κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση

- Η.Π.Α., ΗΒ, Ν. Ζηλανδία, Ισραήλ:
 - ισορροπία Αυτονομίας και Συλλογικότητας (Arnett, Ramos, & Jensen, 2001)
 - υπεροχή Αυτονομίας, ιδίως στους φοιτητές (Guerra & Giner-Sorolla, 2010, 2015· Haidt, Koller, & Dias, 1993· Jensen, 1995· Padilla-Walker & Jensen, 2016)
 - Βραζιλία, Ιαπωνία:
 - Συλλογικότητα εξίσου με Αυτονομία
 - Θρησκευτικό αίσθημα γενικά χαμηλό
-

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ηθικές αξίες κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση

Οικουμενικές αξίες, κοινωνικο-πολιτισμικά καθορισμένες.

Οι κοινωνίες ποικίλλουν ως προς τη βαρύτητα που αποδίδουν στην καθεμία.

Ελλάδα: μεταξύ ατομικισμού και συλλογικότητας ή μεταξύ ιδιοκεντρισμού και αλλοκεντρισμού. Υβρίδιο.

(Georgas, 1989, 2006· Georgas, Bafiti, Papademou, & Mylonas, 2004· Triandis, 1995· Triandis & Vassiliou, 1972· Triandis, Leung, Villareal, & Clack, 1985 // Green, Deschamps, & Páez, 2005· Nezlek, Kafetsios, & Smith, 2008· Papastyliou & Lampridis, 2016)

Ταυτότητα ΚΑΙ οικειότητα/εγγύτητα (Erikson, 1968).

«Ψυχική ενηλικίωση»: ισορροπία μεταξύ ατομικισμού και έγνοιας για τον συνάνθρωπο (Côté, 2000) - ιδεολογικός πλουραλισμός.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Απόψεις για το μέλλον κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση

Ηλικία αισιοδοξίας: οι αποφάσεις για αγάπη, εργασία, ιδεολογία δεν έχουν ληφθεί ακόμη οριστικά.

Διεθνώς, γενικά αισιόδοξες απόψεις για το μέλλον, αν και υπάρχουν ενδείξεις για κυνισμό και απαισιοδοξία (Arnett, 2000, 2014· Nelson, 2009· Nelson et al., 2004· Seiter & Nelson, 2010).

Περισσότερο αισιόδοξοι οι νέοι από χαμηλό ΚΟΕ (Arnett, 2000)

Η αισιοδοξία σχετίζεται με καλύτερη προσαρμογή και ψυχική υγεία (McLean & Pratt, 2006· Nelson, Willoughby, Rogers, & Padilla-Walker, 2015).

Η Ελλάδα κατέχει την 3η θέση στην απαισιοδοξία ανάμεσα σε 66 χώρες, αλλά οι νέοι 18-24 ετών είναι η ηλικιακή φάση με τη μικρότερη απαισιοδοξία (Gallup, 2016).

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Μετάβαση στην ενηλικίωση στην Ελλάδα

- Διάμεσος ηλικίας φοιτητών υψηλή: 23,9 έτη (Eurostat, 2017)
 - Ο αριθμός των «αιώνιων» φοιτητών έχει διπλασιαστεί τα τελευταία 12 έτη (ΥΠΕΘ, 2016)
 - Γενιά της Κρίσης ή Χαμένη Γενιά (γενν. 1995-2000):
 - Λίγες έρευνες
 - Εμφανείς οι αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης, π.χ. πτώση της ποιότητας ζωής, της ικανοποίησης από τη ζωή, απογοήτευση, παθητικότητα, αίσθημα παγίδευσης και έλλειψης ελέγχου
 - Ανθεκτικότητα, δυναμική διαμόρφωσης ταυτότητας εκτός κρίσης
 - Ετερογένεια στις αξίες και τη σοβαρότητα των επιπτώσεων (Chalari & Serifi, 2018· Galanaki & Sideridis, in press· Kokkevi, Stavrou, Kanavou, & Fotiou, 2014· Kyridis, Papadakis, Tourtouras, & Lytrivi, 2016· Motti-Stefanidi & Asendorpf, 2017· Papadakis et al., 2017· Tsekeris, Pingulis, & Georga, 2015)
 - Δεν έχουν σημασία οι μεταβάσεις ρόλων; (Vleioras & Mantziou, 2017)
-

ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Παράγοντες προσωπικοί
και δομικοί/πλαισιακοί

Μόρφωση
Πατέρα
Μόρφωση
Μητέρας

Φύλο
Ηλικία

Εργασιακή
εμπειρία

- Υποκειμενική εμπειρία
ενηλικίωσης
& συν-ενηλικίωσης
- Αντιληπτά κριτήρια
ενηλικίωσης
- Ιδεολογικές απόψεις
- Απόψεις για το μέλλον

Διαβίωση

Οικονομική
δυσπραγία

Υποκειμενική εμπειρία
της μετάβασης
στην ενηλικίωση

Ερωτική
σχέση

Οικονομική
ανεξαρτησία

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Μοντέλο
της διακλάδωσης
(confluence model)
για τη μετάβαση
στην ενηλικίωση

(Johnson, Berg, & Sirotzki, 2007·
Shanahan, Porfeli, Mortimer, & Erickson, 2005)

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- **Υποκειμενική εμπειρία ενηλικίωσης & συν-ενηλικίωσης:** αναμένεται στους μεγαλύτερους σε ηλικία, άνδρες, με υψηλό ΜΕ γονέων, με ανεξάρτητη διαβίωση, με ερωτική σχέση, με εργασιακή εμπειρία, με οικονομική ανεξαρτησία, με χαμηλή οικονομική δυσπραγία
 - **Κριτήρια ενηλικίωσης:** αναμένεται απόδοση μεγάλης σημασίας σε αυτά και διαφορές φύλου
 - **Ισορροπία ατομικιστικών και συλλογικών αξιών:** αναμένεται στους μεγαλύτερους σε ηλικία, με ανεξάρτητη διαβίωση, με ερωτική σχέση, με εργασιακή εμπειρία, με οικονομική ανεξαρτησία
 - **Υψηλός ατομικισμός:** αναμένεται στους άνδρες, με υψηλό ΜΕ γονέων
 - **Υψηλή αισιοδοξία:** αναμένεται στους μικρότερους σε ηλικία, με χαμηλό ΜΕ γονέων
-

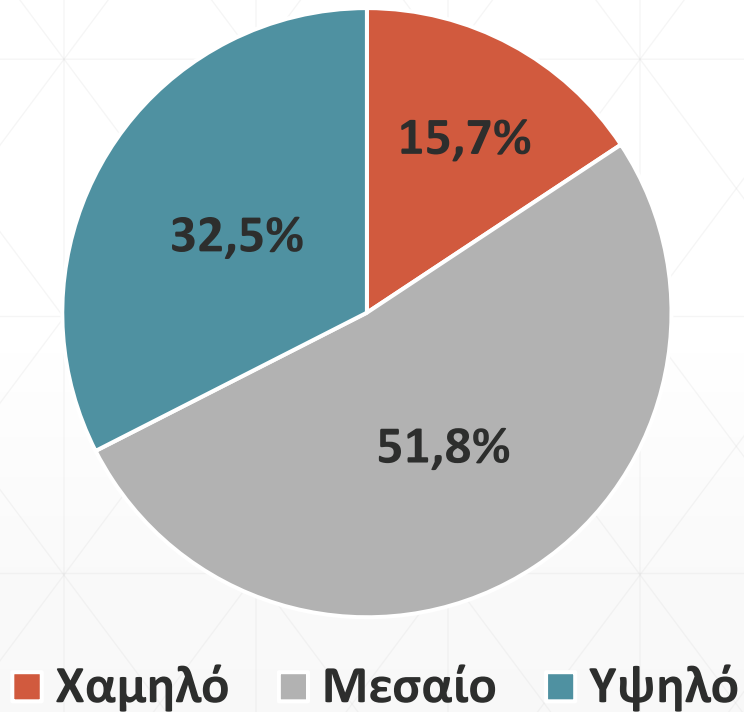
ΜΕΘΟΔΟΣ

Συμμετέχοντες

- 814 άτομα/φοιτητές 14 Τμημάτων ΕΚΠΑ και ΟΠΑ
 - 44,2% άνδρες
 - *Μηλικίας* = 19,9 έτη, *SD* = 1,41, εύρος = 18,1-25,0
 - 97,4% καταγωγή από Ελλάδα
 - 98,2% ανύπανδροι
 - 99,9% χωρίς παιδιά
 - Ομαδική χορήγηση εντός των αιθουσών
 - Ποσοστό συμμετοχής > 90%
-

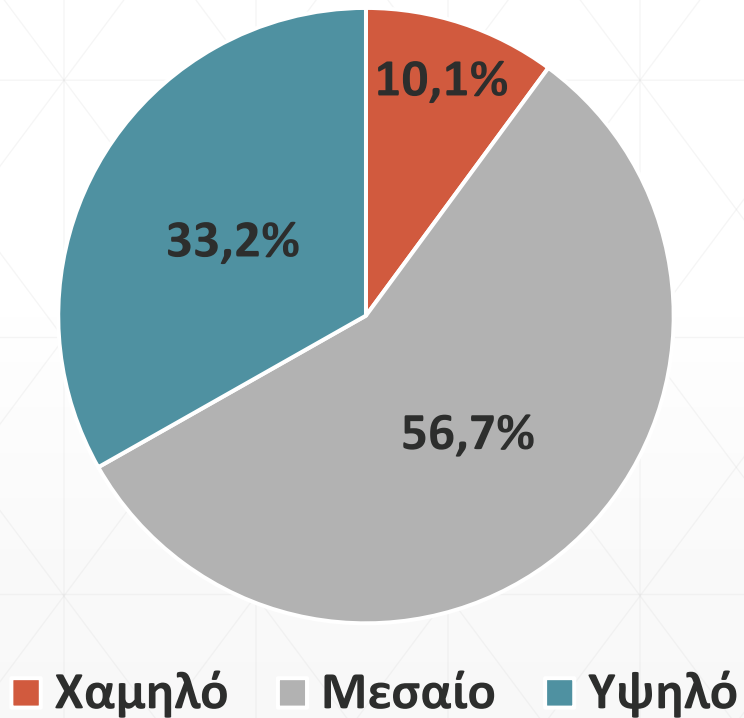
ΜΕΘΟΔΟΣ Συμμετέχοντες

Μορφωτικό Επίπεδο Πατέρα

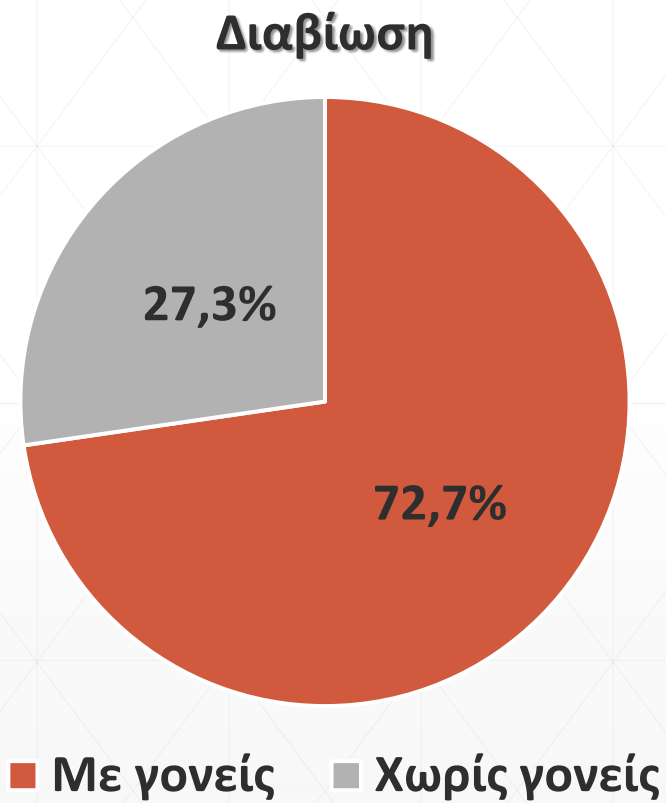

ΜΕΘΟΔΟΣ Συμμετέχοντες

Μορφωτικό Επίπεδο Μητέρας

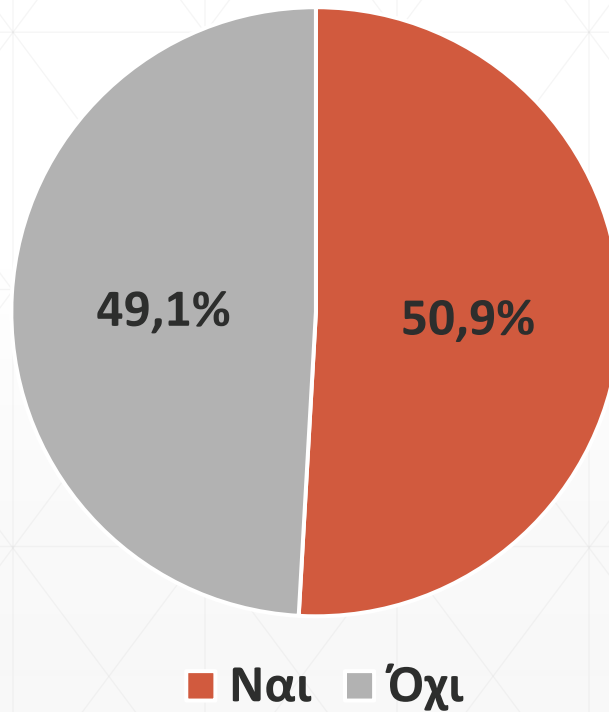

ΜΕΘΟΔΟΣ Συμμετέχοντες

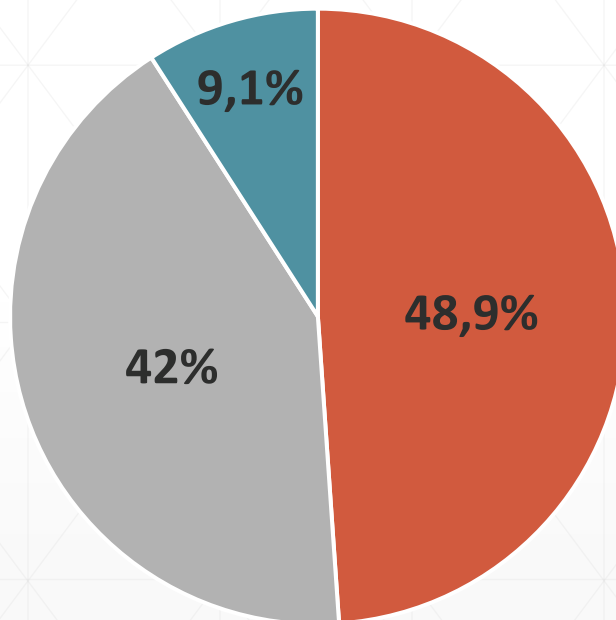
ΜΕΘΟΔΟΣ Συμμετέχοντες

Σταθερή Ερωτική Σχέση

ΜΕΘΟΔΟΣ Συμμετέχοντες

Εργασιακή Εμπειρία

■ Καμία ■ Μερική απασχόληση ■ Πλήρης απασχόληση

ΜΕΘΟΔΟΣ

Ψυχομετρικά μέσα

- **Υποκειμενική εμπειρία ενηλικίωσης** (Arnett, 2001)

«Πιστεύεις ότι έχεις γίνει ενήλικος;»

- Ναι (ενήλικος)
 - Κατά κάποιον τρόπο ναι, κατά κάποιον τρόπο όχι (αναδυόμενος ενήλικος)
 - Όχι (όχι-ενήλικος)
-

ΜΕΘΟΔΟΣ

Ψυχομετρικά μέσα

- **Υποκειμενική εμπειρία συν-ενηλικίωσης**
(Arnett & Padilla-Walker, 2015)

«Πόσο ενήλικος νιώθεις όταν είσαι με τα παρακάτω πρόσωπα;»

Πατέρας, Μητέρα, Αδέλφια, Φίλοι,

Ερωτικός σύντροφος, Καθηγητές, Συνάδελφοι

- Ναι (ενήλικος)

- Κατά κάποιον τρόπο ναι, κατά κάποιον τρόπο όχι
(αναδυόμενος ενήλικος)

- Όχι (όχι-ενήλικος)

ΜΕΘΟΔΟΣ

Ψυχομετρικά μέσα

- **Κλίμακα Αντιληπτών Κριτηρίων Ενηλικίωσης**
(Arnett, 2001, 2003)

43 κριτήρια ενηλικίωσης

Σημασία των κριτηρίων για τον προσδιορισμό της ενηλικίωσης

4-βαθμη κλίμακα

Αρχικές υποκλίμακες: Ανεξαρτησία, Αλληλεξάρτηση, Συμμόρφωση με κανόνες, Δυνατότητες για οικογένεια, Μεταβάσεις ρόλων, Βιολογικές μεταβάσεις, Νομικές/Χρονολογικές μεταβάσεις

ΜΕΘΟΔΟΣ

Ψυχομετρικά μέσα

Επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων (CFA)

5 παράγοντες:

1. Δυνατότητες για οικογένεια ($\alpha = 0,89$)
2. Συμμόρφωση με κανόνες ($\alpha = 0,86$)
3. Χρονολογικές/Βιολογικές μεταβάσεις ($\alpha = 0,80$)
4. Οικονομική ανεξαρτησία ($\alpha = 0,78$)
5. Σχεσιακή ωριμότητα ($\alpha = 0,58$)

χ^2 (NTWLS)	2652,222
df	832
χ^2/df	3,19
RMSEA	0,0559
90% CI	0,0535
	0,0583
RMR	0,0738
GFI	0,85
CFI	0,881
AIC	2880,222
NNFI	0,871

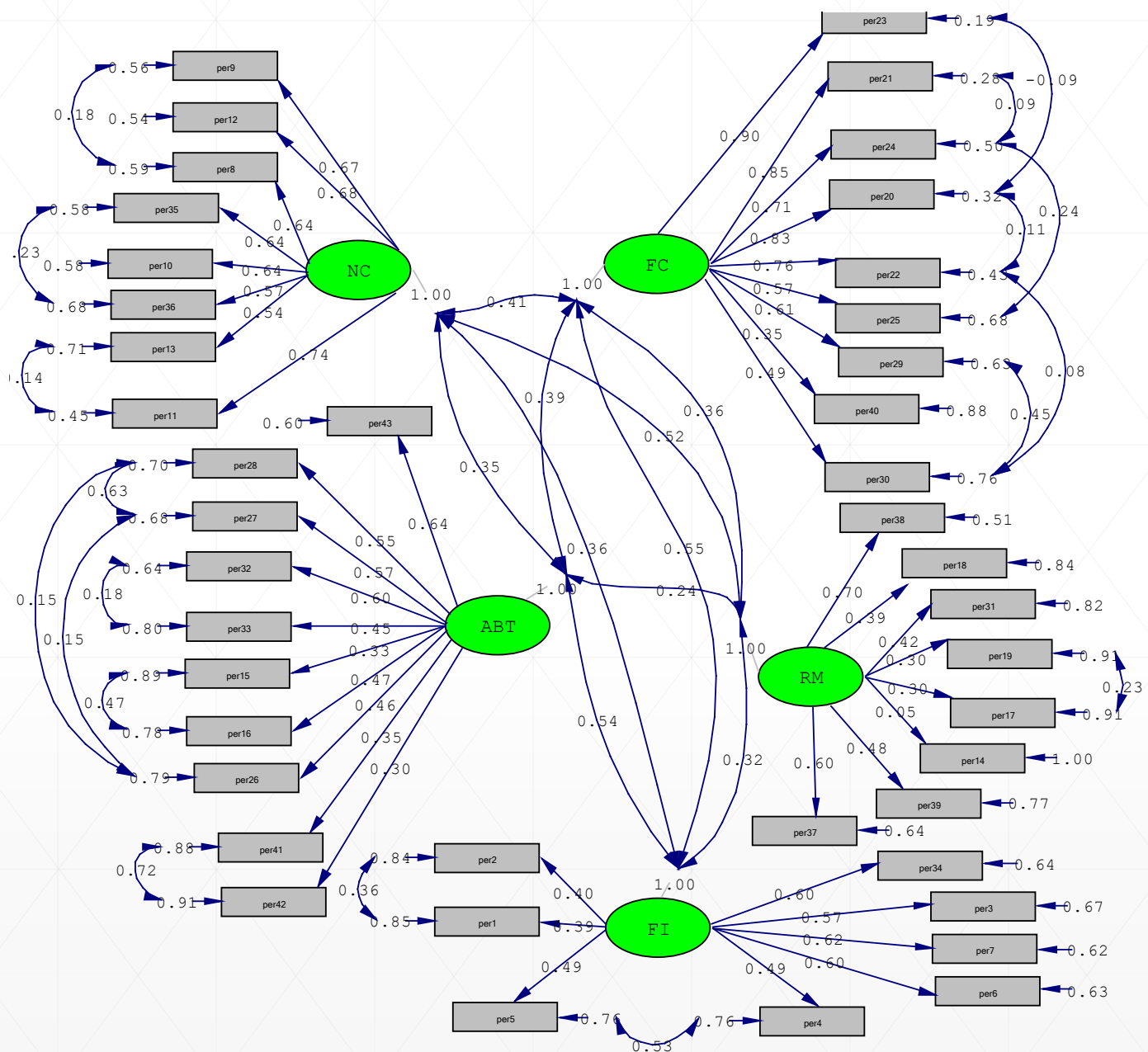
ΜΕΘΟΔΟΣ

Ψυχομετρικά μέσα

- Ιδιαίτερο εύρημα για την Ελλάδα:

Ο παράγοντας Οικονομική ανεξαρτησία

- Να είναι οικονομικά ανεξάρτητος
 - Να μη μένει πλέον μαζί με τους γονείς του
 - Να έχει ολοκληρώσει τις σπουδές του
 - Να έχει παντρευτεί
 - Να έχει αποκτήσει τουλάχιστον ένα παιδί
 - Να έχει ξεκινήσει την επαγγελματική σταδιοδρομία του
 - Να έχει αγοράσει δικό του σπίτι
 - Να έχει εργασία πλήρους απασχόλησης
-

CFA: Αντιληπτά κριτήρια ενηλικίωσης

ΜΕΘΟΔΟΣ

Ψυχομετρικά μέσα

- **Ιδεολογικές απόψεις**

(Arnett, Ramos, & Jensen Arnett, 2001)

Ανοιχτές ερωτήσεις:

1. **Απολογισμός ζωής:** «Όταν θα πλησιάζεις προς το τέλος της ζωής σου και θα κοιτάζεις προς τα πίσω, τα χρόνια που πέρασαν, τι θα επιθυμούσες να μπορείς να πεις για τη ζωή σου;»
 2. **Μετάδοση αξιών στις επόμενες γενιές:** «Ποιες πεποιθήσεις και αξίες πιστεύεις ότι είναι οι πιο σημαντικές για να μεταδοθούν στην επόμενη γενιά από τη δική σου;»
-

ΜΕΘΟΔΟΣ

Ψυχομετρικά μέσα

- Αυτονομία
- Συλλογικότητα
- Θρησκευτικό αίσθημα

(Jensen, 2004, 2011· Shweder et al., 1997)

Κωδικοποίηση από δύο ανεξάρτητους κριτές

Υψηλός βαθμός συμφωνίας:

- 1η ερώτηση: 98%
 - 2η ερώτηση: 98,8%
-

Απολογισμός ζωής

- *«Ότι κατά τη διάρκεια της ζωής μου πραγματοποίησα όλες μου τις επιθυμίες και ότι ακόμα κι αν κάποιες από αυτές με οδήγησαν σε λάθη, έμαθα από αυτά, ώστε να προσέχω στο μέλλον και έγινα ένας καλύτερος άνθρωπος, υπεύθυνος για τις πράξεις μου.»*

Αυτονομία

Παράδειγμα απάντησης

Μετάδοση αξιών στις επόμενες γενιές

- *«Αλληλοσεβασμός, αλληλοβοήθεια, συνεργατικότητα, αγάπη προς την πατρίδα και τον συνάνθρωπο, προστασία και σεβασμός προς το περιβάλλον και τη φύση, δημιουργικότητα, ευσυνειδησία, ειρήνη, δικαιοσύνη, αξιοκρατία.»*

Συλλογικότητα

Παράδειγμα απάντησης

Απολογισμός ζωής

- *«Ότι έζησα κάνοντας ό,τι επιθυμούσα να κάνω και εκπλήρωσα τα όνειρά μου, χωρίς να εμποδίζω κατά οποιοδήποτε τρόπο τις επιλογές των συνανθρώπων μου. Ότι κατόρθωσα να χαράξω μια αρκετά καλή επαγγελματική πορεία και κυρίως ό,τι ανέπτυξα σωστές διαπροσωπικές σχέσεις. Ότι αγάπησα και με αγάπησαν.»*

**Μικτές απαντήσεις:
Αυτονομία &
Συλλογικότητα**

Παράδειγμα απάντησης

Μετάδοση αξιών στις επόμενες γενιές

- *«Η αγάπη προς τον Θεό, η αγάπη για την πατρίδα και η αγάπη προς τον συνάνθρωπο.»*

Θρησκευτικό αίσθημα

Παράδειγμα απάντησης

ΜΕΘΟΔΟΣ

Ψυχομετρικά μέσα

- **Απόψεις για το μέλλον**
(Arnett, 2000)

Πεποίθηση για το αν

- η ποιότητα της ζωής
- η οικονομική κατάσταση
- η επαγγελματική αποκατάσταση
- οι προσωπικές σχέσεις

είναι καλύτερες, χειρότερες ή το ίδιο από αυτές των γονέων

ΜΕΘΟΔΟΣ

Ψυχομετρικά μέσα

- **Κλίμακα Οικονομικών Δυσχερειών και Οικονομικών Ανησυχιών**

(Conger, Ge, Elder, Lorenz, & Simons, 1994)

13 ερωτήσεις

Αντικειμενικές οικονομικές δυσχέρειες (π.χ. δυσκολία πληρωμής λογαριασμών)

Υποκειμενικές οικονομικές ανησυχίες (π.χ. άγχος λόγω οικονομικών δυσχερειών)

ΜΕΘΟΔΟΣ

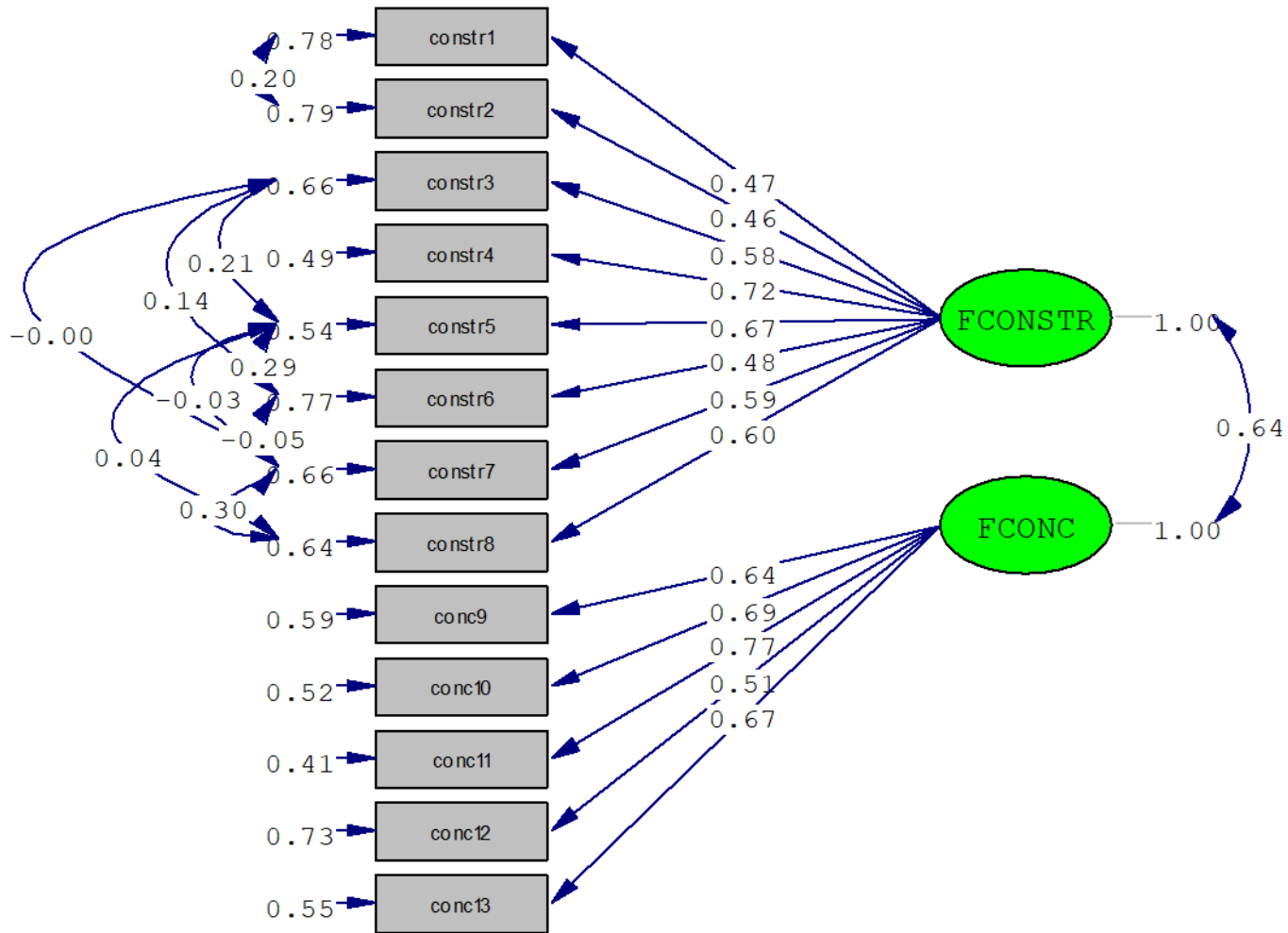
Ψυχομετρικά μέσα

Επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων (CFA)

2 παράγοντες:

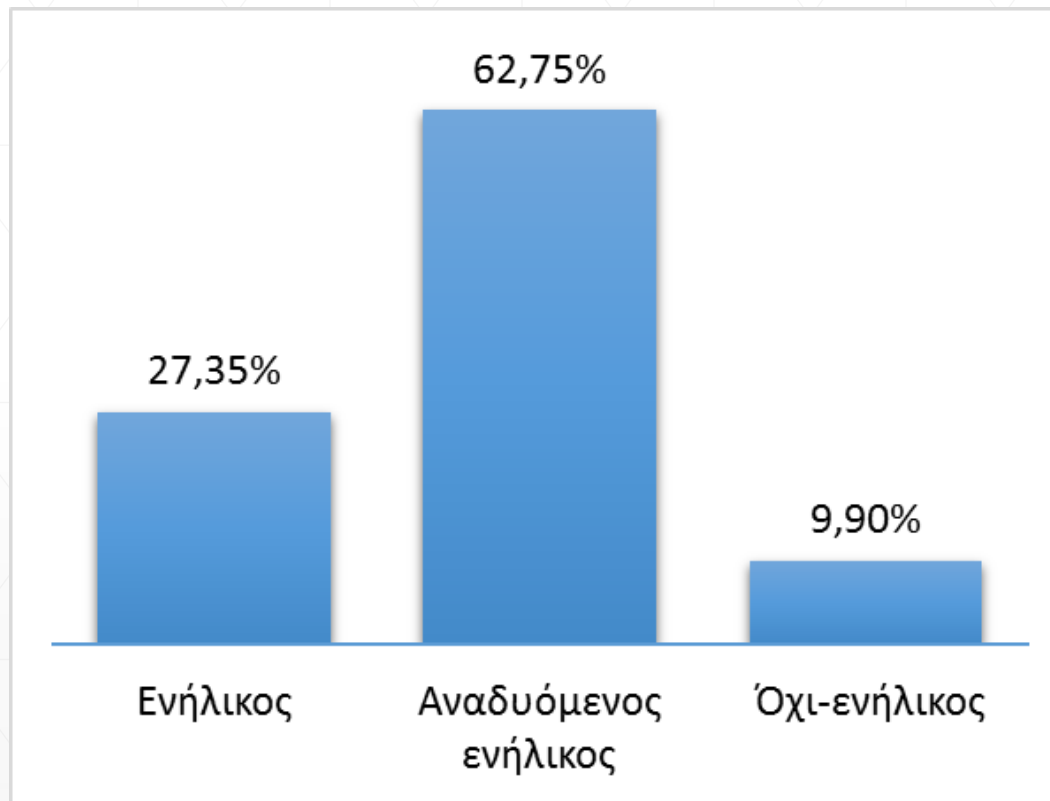
1. Οικονομικές δυσχέρειες ($\alpha = 0,82$)
2. Οικονομικές ανησυχίες ($\alpha = 0,78$)

χ^2 (NTWLS)	df	χ^2/df	RMSEA	90% CI		RMR	GFI	CFI	AIC	NNFI
389,141	55	7,08	0,0882	0,0801	0,0966	0,0712	0,929	0,909	461,141	0,871

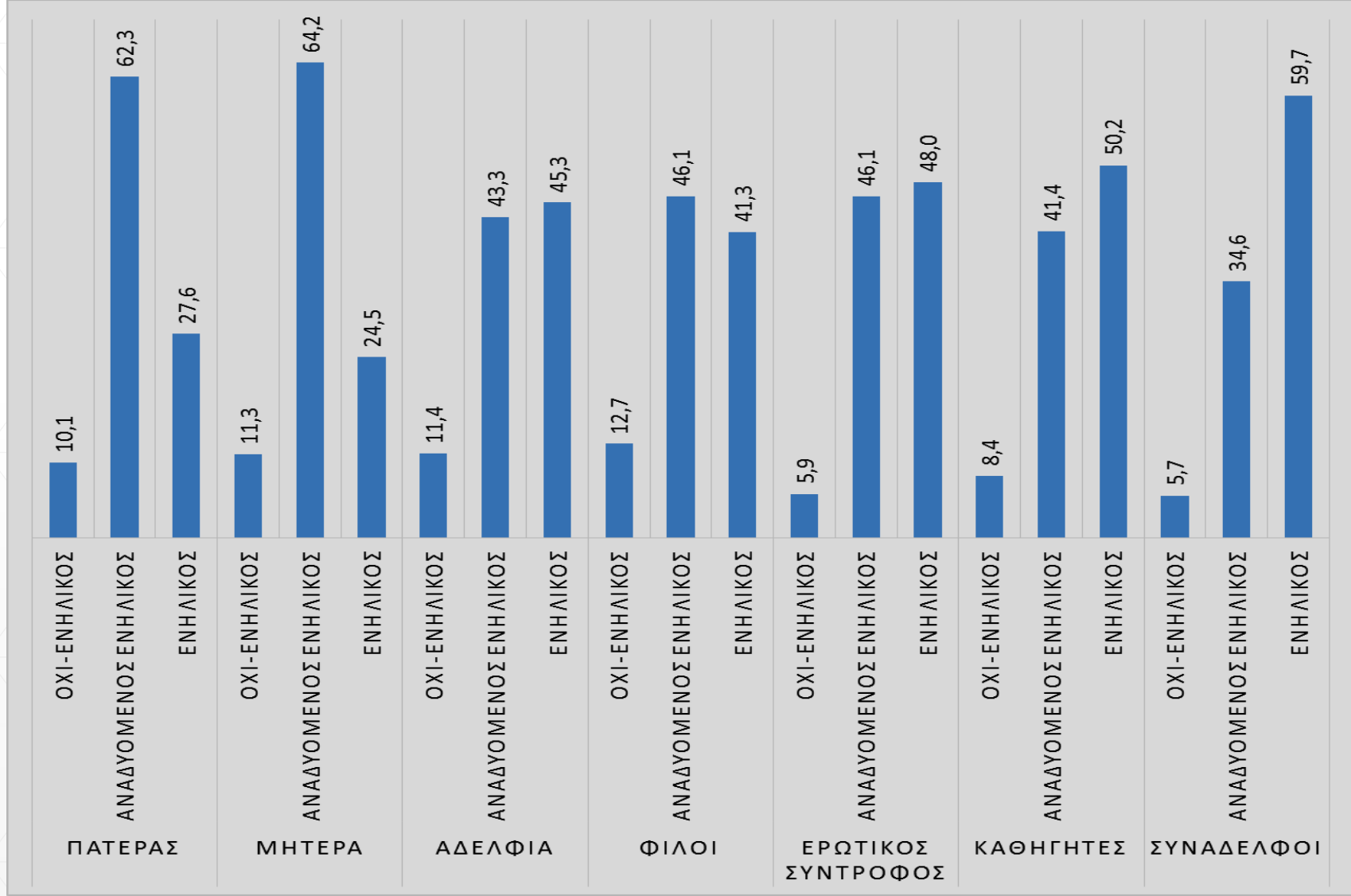
CFA: Οικονομικές δυσχέρειες (FCONSTR) και Οικονομικές ανησυχίες (FCONC)

ΕΥΡΗΜΑΤΑ: Περιγραφικά στοιχεία Υποκειμενική εμπειρία ενηλικίωσης

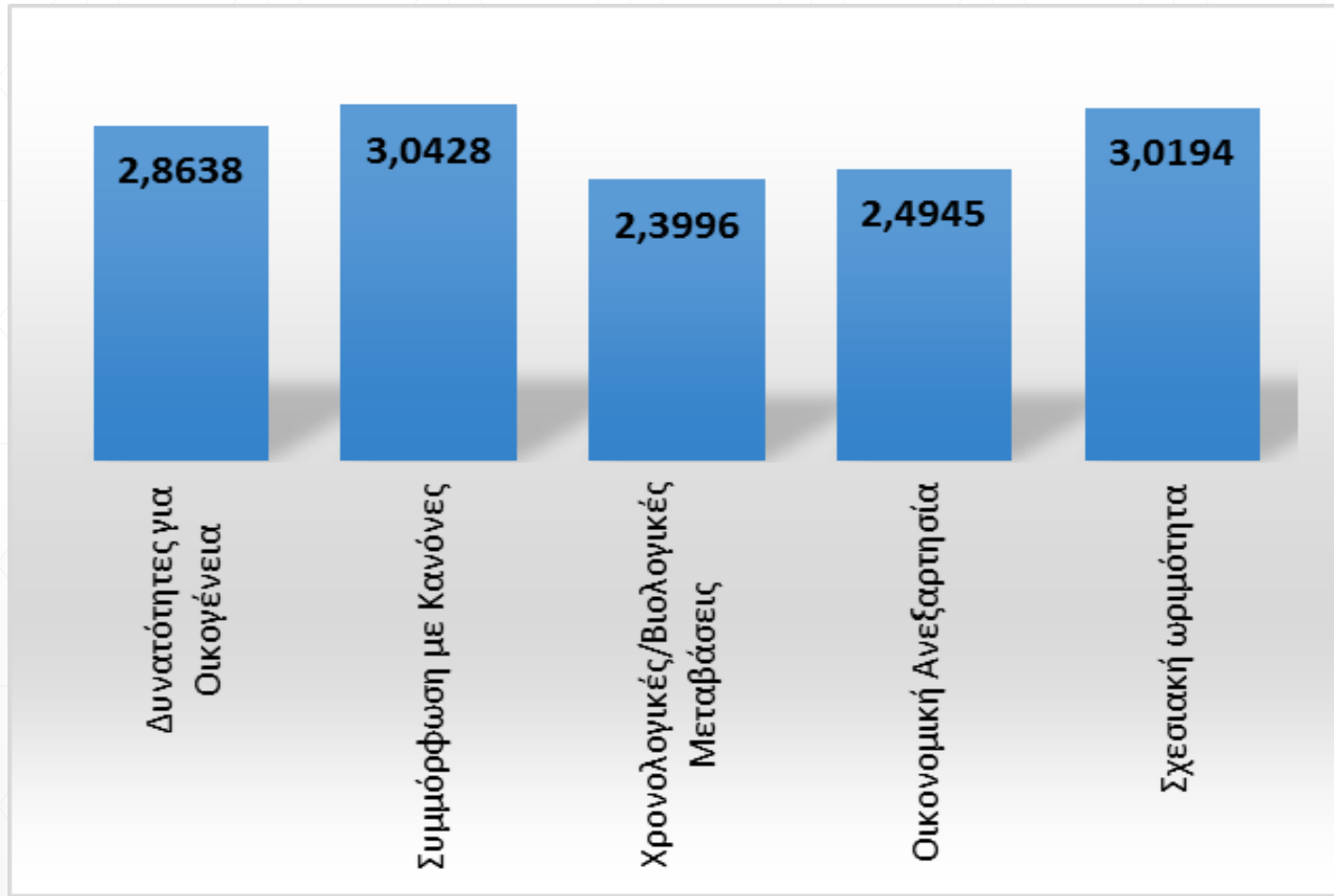

ΕΥΡΗΜΑΤΑ: Περιγραφικά στοιχεία

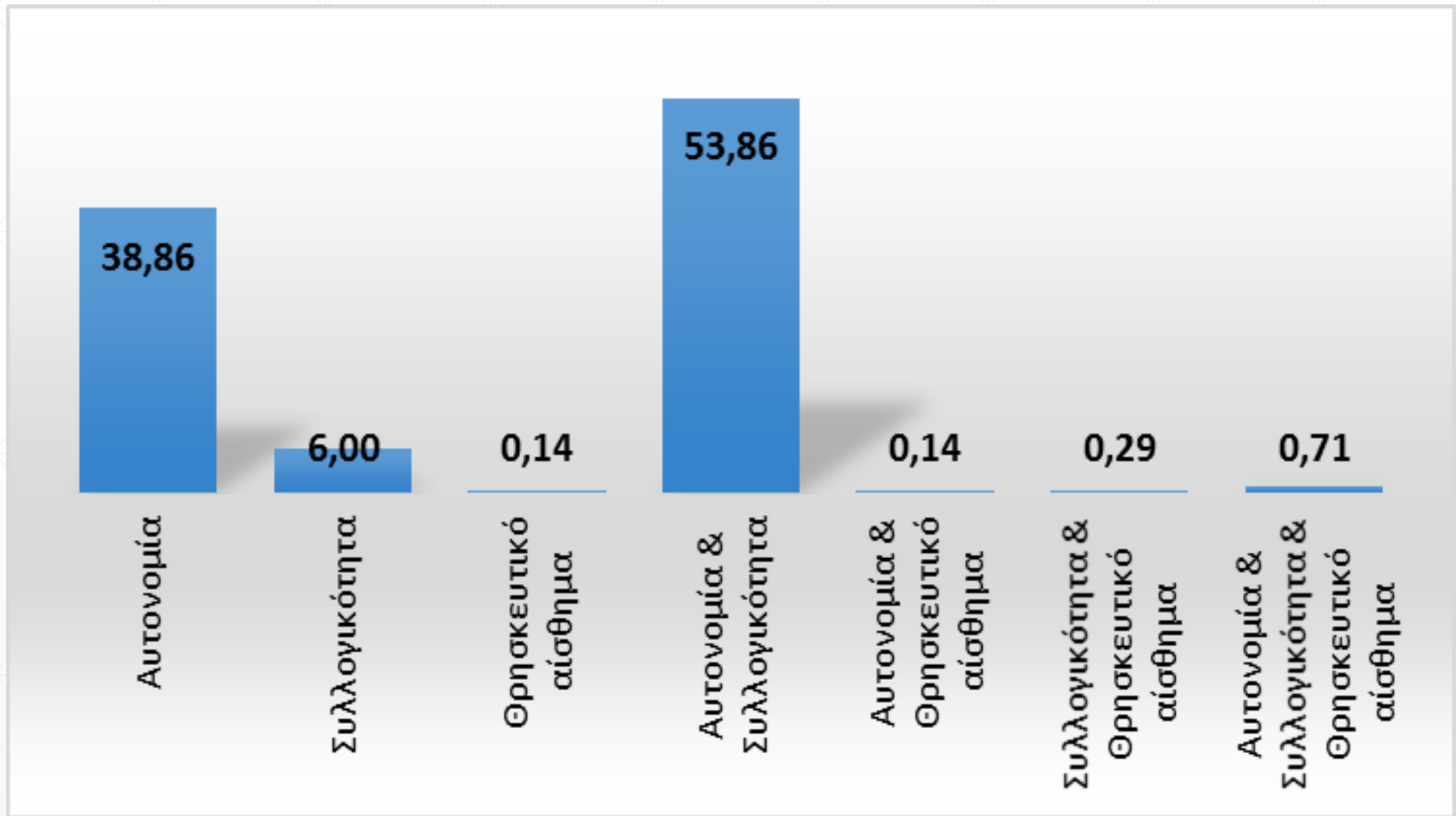
Υποκειμενική εμπειρία συν-ενηλικίωσης

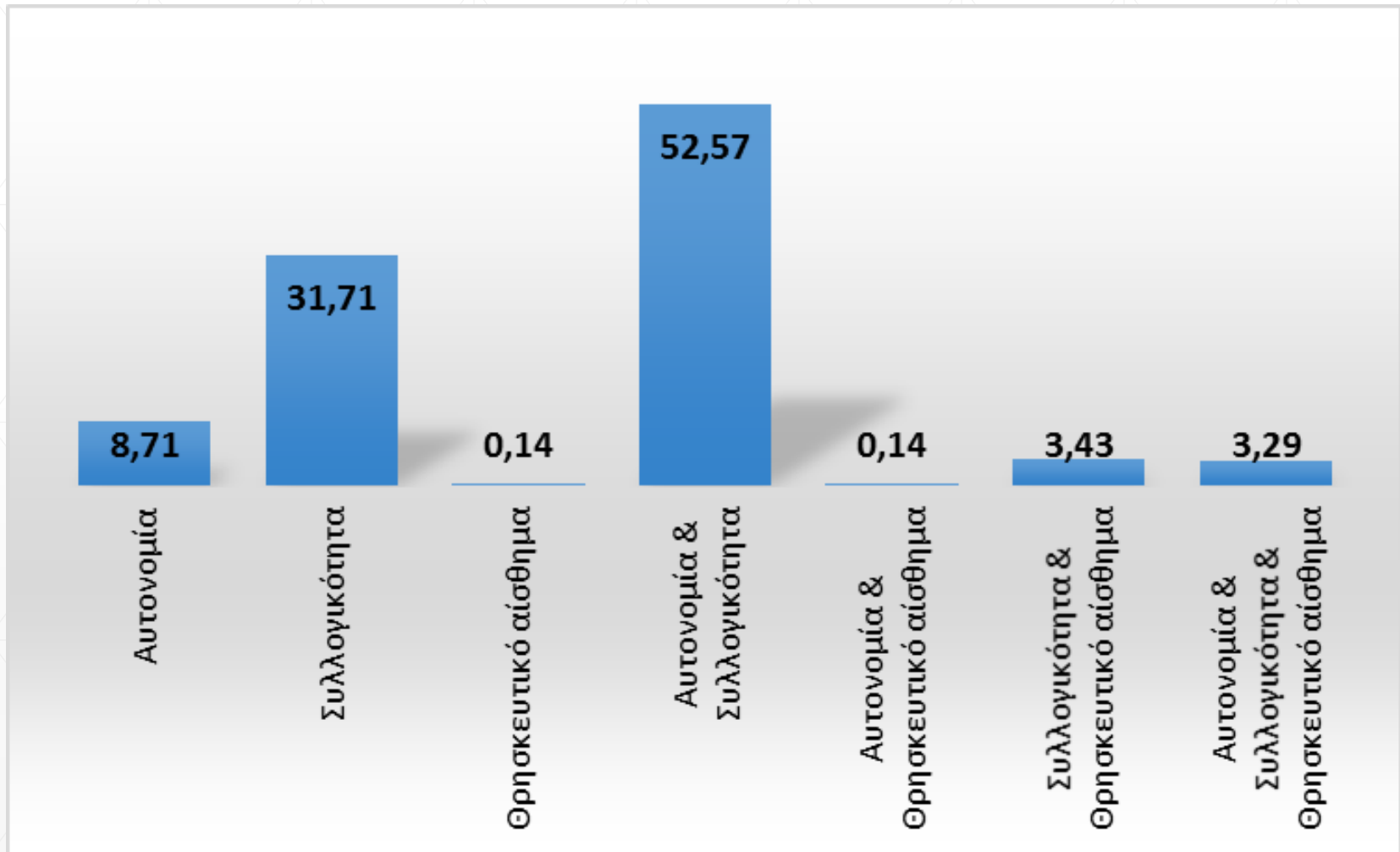
ΕΥΡΗΜΑΤΑ: Περιγραφικά στοιχεία Αντιληπτά κριτήρια ενηλικίωσης

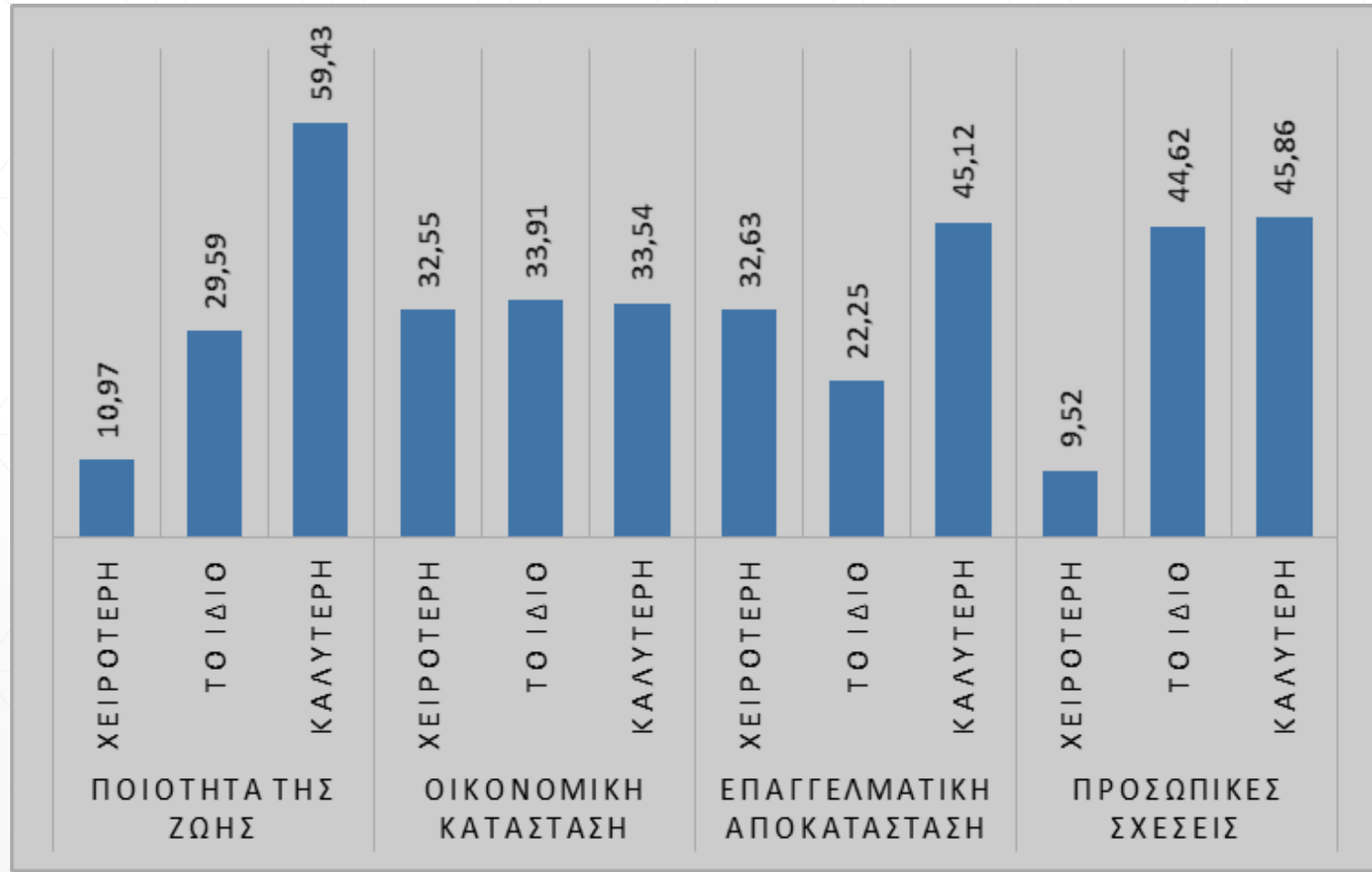
ΕΥΡΗΜΑΤΑ: Περιγραφικά στοιχεία Ιδεολογικές απόψεις – Απολογισμός ζωής

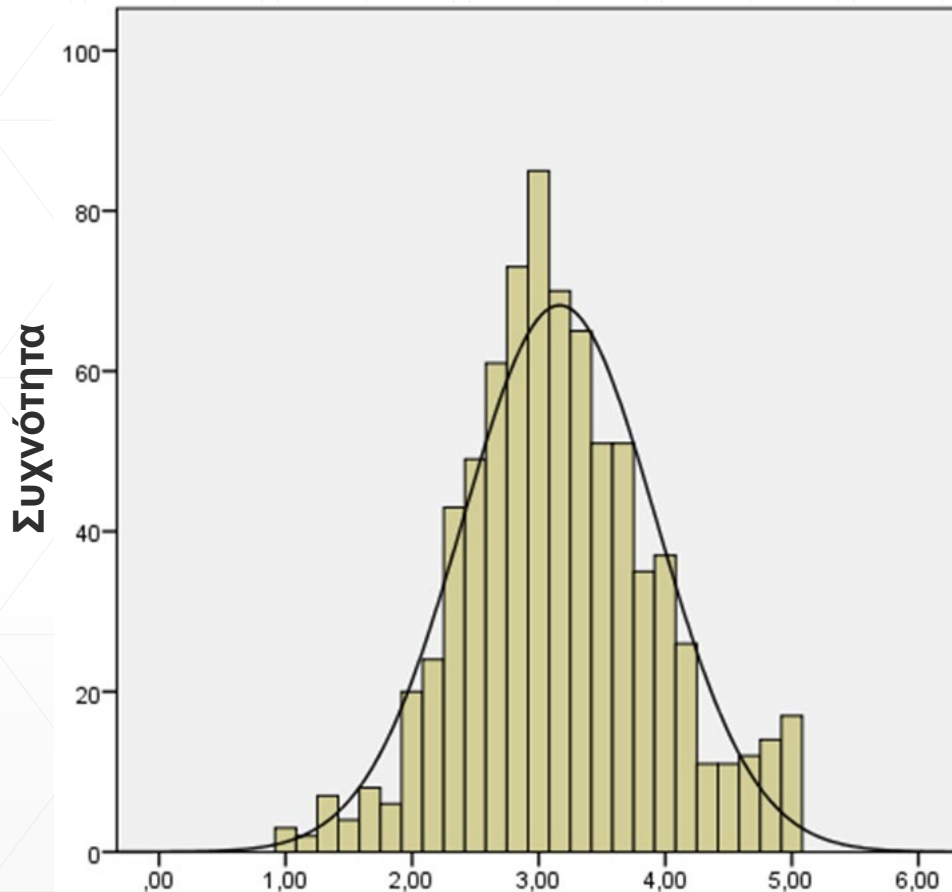
ΕΥΡΗΜΑΤΑ: Περιγραφικά στοιχεία Ιδεολογικές απόψεις – Μετάδοση αξιών στις επόμενες γενιές

ΕΥΡΗΜΑΤΑ: Περιγραφικά στοιχεία Απόψεις για το μέλλον

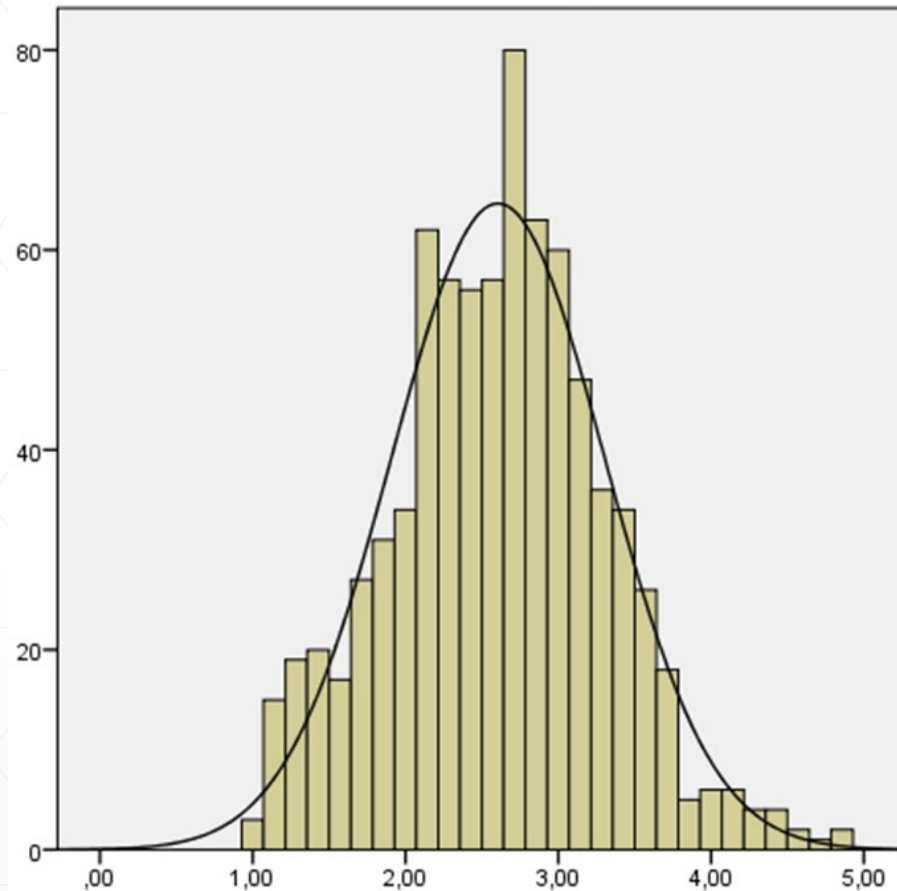

ΕΥΡΗΜΑΤΑ: Περιγραφικά στοιχεία Οικονομικές δυσχέρειες

Μ.Ο.	Τυπική Απόκλιση	Ασυμμετρία			Κύρτωση		
		Στατιστικός Δείκτης	Τυπικό Σφάλμα	z-τιμή	Στατιστικός Δείκτης	Τυπικό Σφάλμα	z-τιμή
3,16	0,77	0,19	0,09	2,19	0,12	0,17	0,68

ΕΥΡΗΜΑΤΑ: Περιγραφικά στοιχεία Οικονομικές ανησυχίες

Μ.Ο.	Τυπική Απόκλιση	Ασυμμετρία			Κύρτωση		
		Στατιστικός Δείκτης	Τυπικό Σφάλμα	z-τιμή	Στατιστικός Δείκτης	Τυπικό Σφάλμα	z-τιμή
2,61	0,70	0,10	0,09	1,14	0,01	0,17	0,05

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Ηλικία

- Μεγαλύτεροι (20-25 ετών) > Μικρότεροι (18-20 ετών)
 - Υποκειμενική εμπειρία ενηλικίωσης
 $F(1, 806) = 6,065, p < 0,05, \eta^2 = 0,007$
 - Συν-ενηλικίωση: φίλοι
 $F(1, 810) = 17,424, p < 0,001, \eta^2 = 0,021$
 - Συν-ενηλικίωση: συνάδελφοι
 $F(1, 492) = 6,918, p < 0,01, \eta^2 = 0,014$
 - Οικονομική ανεξαρτησία
 $F(1, 794) = 7,743, p < 0,01, \eta^2 = 0,01$
 - Αυτονομία ή Συλλογικότητα (απολογισμός ζωής)
 $\chi^2(N = 2) = 6,066, p < 0,05, \text{δείκτης } C = 0,093$
-

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Ηλικία

- Μικρότεροι (18-20 ετών) > Μεγαλύτεροι (20-25 ετών)
 - Συμμόρφωση με κανόνες
 $F(1, 786) = 6,087, p < 0,05, \eta^2 = 0,008$
 - Ποιότητα ζωής στο μέλλον
 $F(1, 809) = 6,631, p < 0,05, \eta^2 = 0,008$
-

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Φύλο

- Άνδρες > Γυναίκες

- Υποκειμενική εμπειρία ενηλικίωσης
 $F(1, 806) = 32,043, p < 0,001, \eta^2 = 0,038$

- Συν-ενηλικίωση: πατέρας
 $F(1, 799) = 19,569, p < 0,001, \eta^2 = 0,024$

- Συν-ενηλικίωση: μητέρα
 $F(1, 803) = 13,617, p < 0,001, \eta^2 = 0,017$

- Συν-ενηλικίωση: καθηγητές
 $F(1, 810) = 4,252, p < 0,05, \eta^2 = 0,005$

- Οικονομική κατάσταση στο μέλλον
 $F(1, 806) = 5,763, p < 0,05, \eta^2 = 0,007$

- Ατομικισμός (απολογισμός ζωής)
 $\chi^2(df = 2) = 31,509, p < 0,001, \text{δείκτης } C = 0,209$

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Φύλο

- Γυναίκες > Άνδρες
 - Οικονομική ανεξαρτησία
 $F(1, 794) = 5,133, p < 0,05, \eta^2 = 0,006$
 - Δυνατότητες για οικογένεια
 $F(1, 772) = 7,211, p < 0,01, \eta^2 = 0,009$
 - Συμμόρφωση με κανόνες
 $F(1, 786) = 71,679, p < 0,001, \eta^2 = 0,084$
 - Σχεσιακή ωριμότητα
 $F(1, 779) = 15,96, p < 0,001, \eta^2 = 0,02$
 - Ποιότητα ζωής στο μέλλον
 $F(1, 809) = 15,173, p < 0,001, \eta^2 = 0,018$
-

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Μορφωτικό επίπεδο πατέρα

- Χαμηλό > μεσαίο και υψηλό

- Ποιότητα ζωής στο μέλλον

$$F(2, 801) = 9,959, p < 0,001, \eta^2 = 0,024$$

- Χαμηλό > υψηλό

- Οικονομική κατάσταση στο μέλλον

$$F(2,798) = 3,743, p < 0,05, \eta^2 = 0,009$$

- Χαμηλό και μεσαίο > υψηλό

- Επαγγελματική αποκατάσταση στο μέλλον

$$F(2,799) = 21,36, p < 0,001, \eta^2 = 0,051$$

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Μορφωτικό επίπεδο μητέρας

- Χαμηλό > μεσαίο και υψηλό: ατομικισμός & συλλογικότητα (απολογισμός ζωής)
 - Χαμηλό < μεσαίο και υψηλό: ατομικισμός (απολογισμός ζωής)
 $\chi^2(df = 4) = 13,638, p < 0,01, \text{ δείκτης } C = 0,139$
 - Χαμηλό > μεσαίο > υψηλό
 - Ποιότητα ζωής
 $F(2, 802) = 12,088, p < 0,001, \eta^2 = 0,029$
 - Χαμηλό > υψηλό
 - Οικονομική κατάσταση στο μέλλον
 $F(2, 799) = 3,898 p < 0,05, \eta^2 = 0,01$
 - Χαμηλό και μεσαίο > υψηλό
 - Επαγγελματική αποκατάσταση στο μέλλον
 $F(2, 800) = 13,906, p < 0,001, \eta^2 = 0,034$
-

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Διαβίωση με γονείς / χωρίς γονείς

- Χωρίς γονείς > Με γονείς
 - Υποκειμενική εμπειρία ενηλικίωσης
 $F(1, 806) = 12,536$ $p < 0,001$, $\eta^2 = 0,015$
 - Συν-ενηλικίωση: πατέρας
 $F(1, 799) = 6,123$, $p < 0,05$, $\eta^2 = 0,008$
 - Συν-ενηλικίωση: συνάδελφοι
 $F(1, 492) = 4,118$, $p < 0,05$, $\eta^2 = 0,008$
 - Χρονολογικές/βιολογικές μεταβάσεις
 $F(1, 768) = 6,351$, $p < 0,05$, $\eta^2 = 0,008$
-

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Ερωτική σχέση

- Με ερωτική σχέση > Χωρίς ερωτική σχέση

- Υποκειμενική εμπειρία ενηλικίωσης

$$F(1, 801) = 9,14, p < 0,01, \eta^2 = 0,011$$

- Συν-ενηλικίωση: αδέρφια

$$F(1, 720) = 4,824, p < 0,05, \eta^2 = 0,007$$

- Συν-ενηλικίωση: φίλοι

$$F(1, 805) = 14,912, p < 0,001, \eta^2 = 0,018$$

- Συν-ενηλικίωση: ερωτικός σύντροφος

$$F(1, 658) = 9,408, p < 0,01, \eta^2 = 0,014$$

- Χρονολογικές/βιολογικές μεταβάσεις

$$F(1, 764) = 5,447, p < 0,05, \eta^2 = 0,007$$

- Σχεσιακή ωριμότητα

$$F(1, 775) = 5,978, p < 0,05, \eta^2 = 0,008$$

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Ερωτική σχέση

- Με ερωτική σχέση > Χωρίς ερωτική σχέση: ατομικισμός & συλλογικότητα (μετάδοση αξιών στις επόμενες γενιές)
 - Χωρίς ερωτική σχέση > Με ερωτική σχέση: συλλογικότητα (μετάδοση αξιών στις επόμενες γενιές)
- $\chi^2(df = 2) = 10,643, p < 0,01, \text{ δείκτης } C = 0,127$
-

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Οικονομική ανεξαρτησία

- Με ημι-ανεξαρτησία > Με εξάρτηση

- Υποκειμενική εμπειρία ενηλικίωσης
 $F(2, 805) = 6,628, p < 0,01, \eta^2 = 0,016$

- Με ανεξαρτησία > Με εξάρτηση

- Συν-ενηλικίωση: πατέρας
 $F(2, 798) = 6,111, p < 0,01, \eta^2 = 0,015$

- Συν-ενηλικίωση: μητέρα
 $F(2, 802) = 5,12, p < 0,01, \eta^2 = 0,013$

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- Επιβεβαιώνεται η ύπαρξη της αναδυόμενης ενηλικίωσης στην Ελλάδα – ιδίως οι φοιτητές είναι «κάπου ανάμεσα»- moratorium (Montgomery & Côté, 2003· Seiter & Nelson, 2010)
 - Συν-ενηλικίωση: διευκολύνεται στα πλαίσια και με τα πρόσωπα που απαιτούν ωριμότητα / εμπειρία με διακυμάνσεις
 - Επιβεβαιώνεται το μοντέλο της διακλάδωσης (Johnson et al., 2007· Shanahan et al., 2005): νιώθουν πιο ενήλικοι όσοι είναι
 - μεγαλύτεροι σε ηλικία
 - άνδρες
 - με ανεξάρτητη διαβίωση
 - με οικονομική ανεξαρτησία
 - με σταθερή ερωτική σχέση
- (Arnett, 2003· Arnett & Padilla-Walker, 2015· Doğan, Yüzbaşı, & Demir, 2015· Galanaki & Leontopoulou, 2017· Kins & Beyers, 2010· Luyckx, Schwartz, Goossens, & Pollock, 2008· Lowe, Dillon, Rhodes, & Zwiebach, 2013· Macek, Bejček, & Vaničkova, 2007· Reitzle, 2006· Seiter & Nelson, 2011)
-

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των γονέων συνδέεται
 - με μίξη ατομισμού και συλλογικότητας
 - με μικρότερο ατομισμό (Haidt, Koller, & Dias, 1993)
 - με μεγαλύτερη αισιοδοξία για το μέλλον (Arnett, 2000)Σημαντικό το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας
 - Οικονομική δυσπραγία: δεν σχετίζεται (εν μέρει ερμηνεία: μέτρια σε αυτό το δείγμα)
 - έμμεση ένδειξη δυσπραγίας: η απαισιοδοξία για την οικονομική κατάσταση στο μέλλον
 - Εργασιακή εμπειρία: δεν σχετίζεται (εν μέρει ερμηνεία: περιορισμένη σε αυτό το δείγμα)
-

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- Αντιληπτά κριτήρια ενηλικίωσης:
 - αρκετά μεγάλη η σημασία που τους αποδίδεται, άρα αρκετά έντονη η εμπειρία της μετάβασης
 - κλίση προς συλλογικά παρά ατομικιστικά κριτήρια (Galanaki & Leontopoulou, 2017· Galanaki & Sideridis, in press· Petrogiannis, 2011)
 - Χρονολογικές/βιολογικές μεταβάσεις: βιώνονται πιο έντονα από όσους νιώθουν ενήλικοι και έχουν πραγματοποιήσει μεταβάσεις ρόλων (πβ. Gottlieb, Still, & Newby-Clark, 2007· Lowe, Dillon, Rhodes, & Zwiebach, 2003)
-

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- Μίξη ατομικών και συλλογικών κριτηρίων και αξιών:
 - γνώρισμα της Ελλάδας (Georgas, 1989, 2006· Georgas, Bafiti, Papademou, & Mylonas, 2004· Triandis, 1995· Triandis & Vassiliou, 1972· Triandis, Leung, Villareal, & Clack, 1985)
 - γνώρισμα των Ελλήνων φοιτητών (Green et al., 2005· Nezlek et al., 2008· Papastylianou & Lampridis, 2016)
 - ταυτότητα + οικειότητα = ψυχική ενηλικίωση (Erikson, 1968· Côté, 2000)
-

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- Συγκρατημένη αισιοδοξία: μικρότερη από αυτή άλλων χωρών του Δυτικού κόσμου (Arnett, 2000, 2014; Nelson, 2009; Nelson et al., 2004; Seiter & Nelson, 2010)
 - Ανησυχητικό εύρημα για την ελληνική νεολαία – η αισιοδοξία σχετίζεται με το νόημα ζωής (McLean & Pratt, 2006) και την ικανοποιητική ψυχοκοινωνική προσαρμογή (Nelson, Willoughby, Rogers, & Padilla-Walker, 2015)
-

Ευχαριστούμε!

egalanaki@primedu.uoa.gr

kmylonas@psych.uoa.gr

sofiap@ppp.uoa.gr
